

CORONA SONRASI OTORİTER DÜZEN VE DÜNYANIN TAŞRALAŞMASI: KOMPLO TEORİLERİNE VE FELAKETE DAYALI MUHAFAZAKÂR-POPÜLER DÜNYA GÖRÜŞLERİNİN ÖNE ÇIKMASI

Ertan Eğribel, Yüksel Yıldırım

Özet: Corona sonrası yeni dünya düzeni, toplumlar arası sorun ve ayrımların daha fazla belirginleşmesine sebep olmuştur. Çeşitli sorunlarla karşı karşıya olan günümüz dünyasındaki bu sorunlar, felaket ideolojisi içinde açıklanmaktadır. Bu açıklamalar, dünyayı taşralaştırmanın ve insanları birbirleriyle karşı karşıya getirmenin ötesine geçmemektedir. Bu çerçevede, siyasi-askeri sınırlar kültüre göre keskin bir biçimde, düşmanlıklar çerçevesinde, yeniden belirlenmektedir. Batı-dışı toplumları, Batı dünya sistemine entegre etmek amacıyla yeni dünya düzeninde de mutlaklaştırmak istedikleri çatışmanın tarafı olarak yeniden tasarlamaya çalışmaktadırlar. Bu anlamda, bu çalışma, gündelik hayatın her alanında otoritesini kuran corona sonrası otoriter düzenin idrak edilmesi ve Doğu-Batı çatışmasının aşılmasının önemiyetinin farkına varılması açısından önemli ve değerli bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Corona Sonrası Otoriter Düzen, Dünyanın Taşralaşması, Komploteorileri, Felaket İdeolojisi.

POST CORONA AUTHORITARIAN ORDER AND PROVINCIALISM OF THE WORLD: PROMOTION OF CONSERVATIVE-POPULAR WORLD OPINIONS BASED ON CONSPIRACY THEORIES AND CATASTROPHE

Ertan Eğribel, Yüksel Yıldırım

Abstract: Post corona, the new world order has caused the problems and differences between societies to become more evident. These problems in today's world, which is faced with various issues, are explained in the catastrophic ideology. These explanations do not go beyond provincializing the world and bringing people against each other. In this framework, political-military boundaries are sharply redefined according to the culture, within the framework of hostilities. They struggle to redesign non-Western societies as the side of the conflict they want to absolutize in the new world order in order to integrate them into the Western world system. In this sense, this study is an important and valuable study in terms of understanding the authoritarian order after the corona that established its authority in all areas of daily life and realizing the importance of overcoming the East-West conflict.

Keywords: Post-Corona Authoritarian Order, Provincialism of the World, Conspiracy Theories, Catastrophic Ideology.

CORONA SONRASI OTORİTER DÜZEN VE DÜNYANIN TAŞRALAŞMASI: KOMPLO TEORİLERİNE VE FELAKETE DAYALI MUHAFAZAKÂR-POPÜLER DÜNYA GÖRÜŞLERİNİN ÖNE ÇIKMASI

Ertan EĞRİBEL
Yüksel YILDIRIM

Giriş Yerine:

Verili Düzenin Krizi ve Muhafazakâr Popüler Dünya Görüşleri

Dünya tarihi serüveni, toplumların yönü ve sorunları, açıklama ve çözümünü toplumlar arası çelişki ve çatışmalar içinde ifade edilmiştir. Barbar-uygar, hilal-salip, veya bilim düzeyinde iktisada dayalı toplum kuramları ve ayrımları, dünya görüşleri bunun bir parçasıdır. Sovyetler Birliğinin tasfiyesi sonrasında bilimsel açıklamalara dayalı dünya görüşleri gözden düşerken Doğu-Batı çatışması eski açıklamalara yakın bir biçimde gündeme geldi. Kültürel çalışmalar, kimlik konuları bütünsel dünya görüşlerini tartışma bırakmak amacıyla özel bir ilgi gördü. Giderek Batı dünya egemenliğinin tartışılmaz hale gelmesi düzenin mutlaklaşması ile ilişkiliydi. Batı dünya egemenliğinin mutlaklaşmasının, tarih-üstü, koşullar-üstü hale gelmesi ve dünya görüşlerini etkilemesi çeşitli biçimler içinde ortaya çıktı. Bir öncelik sırası olmadan bunları saptamak, başkalarını da eklemek mümkündür. İlkim, doğal afetler, salgın hastalıklar, ekolojik sorunlar ve buna yönelik tutumlar, felaket ideolojisinin biçimde yaygınlaşması bunun ilk görünümünden biri oldu. Bir diğer yaygın biçimi ise yine felaket ideolojine temel olacak biçimde, diğerini de kimi zaman kapsayarak, siyasi-ideolojik düzeyde komplo teorilerine dayalı açıklamalardı. Corona sonrası yeni düzen ve otorite bu nedenle çok kolayca toplum-dışı, tarih-dışı, koşullar-dışı anti toplumsal düzenlemelerin benimsenmesini sağladı. Dünyanın taşralaşması sorunlar üzerinde geniş toplum kesimleri ve bilim aracılığı ile müdahale etme çabasının ortadan kalkmasından, insanın birliği ve geleceğinden vazgeçmenin bir tezahürü olarak ortaya çıktı.

Toplumlararası temel konu ve sorunlar, çelişki ve çatışmalar çözülmemesine rağmen, corona sonrası yeni düzen ve uygulamaları her yönüyle bunları ikinci plana atarak kendisini tartışılmaz hale getirmiştir. Corona sonrası

yeni düzenlemelerin tartışılmaz olması ve baş düşmanın koşullar-üstü, toplum-üstü, toplumlar arası ilişkilerin üstünde, dışardan gelen bir tehdite göre tanımlanması aynı zamanda toplumlar arası farklılık ve ayrımların daha çok belirginleşmesine neden oldu. Felaket ideolojisi dünyanın taşralaşmasını, bölünmesini, toplumlar arası ayırım ve sınırların genişlemesini sağladı. Adeta tüm dünya bilinemez, baş edilemez, denetlenemez bir dış düşmana veya "ilk nedene/yaratıcıya" karşı teslim olurken tanımlanamaz, değiştirilemez bir güce karşı boyun eğmeye ve giderek bu otoriteye ortak olmaya, uyum göstermeye dönüştü. Bu durum toplumlar arası farklılaşma ve ayrışmaların benimsenmesi ve düşmanlık ideolojisi içinde tanımlanmasına imkân verdi. Felaket ideolojisi, dünyanın taşralaşması ve kendi içinde bölünmesi, kültürel düzeyde farklılıklar, düşmanlıklar, dışlamalar gündelik yaşamın doğal bir sınırı oldu. Bilim düzeyindeki örgütlenme de bu yönde ortaya çıkan değişimlere uyum sağlayarak uzmanca uygulamalara destek sağlamanın ötesine geçmemiştir. Mevcut koşulların aşılammaması nedeniyle, toplumlararası ilişkiler ve sorunların dışında, üstünde doğa-üstü dış güçlere dayalı felaket ideolojileri verili düzenin ve geniş kitlelerin popüler dünya görüşüne dönüştü.

Dünyanın Taşralaşması ve Kıyamet

Günümüzde corona sonrası düzen gündelik yaşamın her alında kendi otoritesini egemen kalmıştır. Ancak bu düzenin kendi otoritesini genelletirmesinin ve toplumları taşralştırmasının belli bir süreci vardır. ABD yeni dünya düzeni veya küreselleşmesi ile yerelleşme görüşleri birlikte günde gelmiştir. ABD dünya egemenliği Sovyet sonrası yeni gelişmelerle birlikte koşullardan, toplumdan ve tarihten koparken aynı zamanda dünyanın/toplumların taşralaşması kaçınılmaz hele gelmiştir. Yönetim ve uygulama düzeyinde jeopolitik görüşler ile toplum düzeyinde ortaya çıkan komplo teorilerine dayalı dünya görüşleri birbirinin izdüşümüdür. Komplo teorilerine dayalı dar, edilgen dünya görüşlerinin ortaya çıkması ile toplumu dışlayan, uzmanca projecilik anlayışı ve jeopolitik uygulamalar birbirini beslemektedir. ABD küreselleşmesi toplumbilimlerinin yeniden biçimlendiği bir dönemi belirtmektedir. Dünya egemenliği yeniden örgütlenirken iktisat, tarih, sosyoloji gibi doğrudan dünya görüşleriyle ilgili toplum bilimleri de yeniden örgütlenmektedir. Jeopolitika artık tarih, siyaset, iktisat, sosyoloji gibi toplumbilimleri düşüncesinin yerine geçmiştir. Jeopolitik tartışmaların gölgesinde toplum bilimlerinde öne çıkan konu ve uygulamaların ideolojik düzeyde yaygınlaşması komplo teorileri aracılığıyla. Günümüzde, tekelci askeri, si-

yasi, ekonomik, iletişim örgütlenmesinin iç içe girmesinin bir sonucu olarak, 1- Küresel muhafazakâr otoriterliğinin yükselmesi, 2- Halkların dışlanması ve 3- Uzmanca bilimcilik anlayışı, 4-Komplocu anlayışı ve felaket ideolojisi verili dünya düzeninin ve toplumların taşralaşmasının temel dayanaklarını oluşturmaktadır.

Küresel otoriterliğin, dışlamanın ve bilimci uzmanca bilgiçliğin ideolojik düzeyde yaygınlaştırılması ve meşrulaşması komplo teorileri biçimindedir. Komplo teorileri de toplumların etkinliğine izin vermeyen edilgen bir dünya görüşüdür. Toplumun varlığı/varoluşu ile ilgili temel konu ve sorunlar (beka), Batı ülkelerinde dış tehditlere (İslamofobi gibi) göre alınmasına benzer biçimde, Batı-Dışı toplumlarda da “kökü dışarıda” bir “üst akıl”a, verili güç odaklarına bağlı mutlak bir güç olarak değerlendirilmektedir. Her ikisi de verili düzeni mutlaklaştırırken aynı zamanda karşı tarafa olan düşmanlık ve ayrışmayı aşılmaz görmektedir. Çözüm sonuçta şiddete ve karşı tarafın barbarca kırımına dayanmaktadır. Kurmayca/uzmanca biçimlenen dünyada kitleler verili bakış açısına yaygın bir biçimde ortak olurken, yönetimden dışlanmış, horlanmış bir durumdadır. Düzeni toplum güçlerine dayalı olarak etkilemenin mümkün görülmemesi yanında toplum düzeyinde düzene/otoriteye ortaklık, dünya görüşlerinin popülerleşmesi ancak dış tehditlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Felaket ideolojileri veya post-muhafazakârlık ve içe kapanma günümüzde iç içe birlikte gelişmektedir. Bu otoriteye kitlesel bir angaje olmayı kapsadığı gibi bireysel düzeyde ultra-bireycilik ve ultra-hümanizm biçimine de dönüşmektedir. Bu eğilimleri küçümsemek, görmezden gelmek yerine tanımlamak ve aşmak da hem kendimiz, hem de her birimiz için elzemdir. Otorite belirsiz, güvensiz, umutsuz ortamda gelişir, doğallaşır, insanları kendi içine katar ve nesnesi haline getirerek şiddetin, düşmanlıkların aracı haline getirir. Otorite sadece gönüllü veya gönülsüz kendisinin eleştirilmemesi ve itaati ile yetinmez, aynı zamanda geniş kitleleri içine katarak kendi şiddet ve otoritesini bir erdem, namus, varoluş farklılık, kimi zaman yerlilik, yerellik savunuculuğu olarak yücelterek karşı tarafa yönlendirir. Ultra bireycilik ve hümanizm de bundan nasibini alır, hiç kimseyi beğenmeyen, içe kapanık saf değerlerin savunuculuğunda ve dışlayıcılığında kendini bulur. Geniş kitlelerin veya bireylerin kendini sorgulamaması veya yüceltmesi muhafazakâr-popüler otoriterliğin geliştiği, serpildiği geniş alandır.

Kurtarıcılık, kıyamet, felaket görüşleri kitleleri düzen adına organize etmenin, ayrıştırma ve düşmanlaştırarak yönlendirmenin ana bileşenleridir.

Her kavramın, görüşün, değerın içi boşaltılır, kendi uzantısına dönüştürerek, gerçek karşılığını savunulamaz hale getirir. Nazilerin, faşistlerin sosyalist değerlerle ilişki kurarak savunulamaz hale getirişi, üstün-insan görüşleri (duygusal düzeyde de ultra bireycilik ve hümanizm) akıllardadır. Yalanların, önyargıların, çarpıtmaların ısrarla savunulması stratejisi geniş kitlelerde kargaşa ve güvensizlik ve kendi içinde korunma veya verili kalıpları, manipülasyonları birlikte benimseyerek, düşmanlar yaratarak, düşmana karşı kenetlenme, tutarlılık yaratır. Bunun için gerçeğin çarpıtılması sadece siyaset alanı ile sınırlı değildir. Gündelik yaşamın bütün alanlarında, sıradan, yüzlerce seçilen rastgele gerçeklik düzeyinde bile (aşk, dostluk, arkadaşlık, annelik, kardeşlik, eşitlik vb.) gerçeğin, kavramlarının belirsizleşmesi, anlamsızlaştırılması, tartışılır hale getirilmesi önemli hale gelmiştir. Bir anlamda gerçek bir yandan belirsizleştirilirken, diğer yandan mutlak inanç konusu (kod) haline gelmiştir. Karşı tarafı böylece tanımak, suçlamak, dışlamak, kendi içinde safları pekiştirmek, aynı zamanda katılmayanları da bireysel düzeyde anti olarak pasifleştirmek, bir anlamda suça, yalana, şiddete, otoriteye ortaklık ve uyum sağlamak her düzeyde mümkün hale gelecektir. Medya, çeşitli kitle iletişim araçları ve çoğu zaman toplumbilimleri ve çeşitli uzmanlıklar da buna katkıda bulunmaktadır.

Günümüzde uygarlıklar arası çekişme ve çatışmanın gündeme geldiği bir dönemde dünya çapında değişmeye, gelişmeye dayalı bilimsel dünya görüşlerinin gözden düşmesinde bir terslik vardır. Tarih, coğrafya, iktisat ve sosyoloji düzeyinde gündeme gelen dünya görüşleri ve çözüm çabaları yerine komplo teorilerine dayalı açıklamaların öne çıkması toplum güçlerine duyulan güvensizliğin veya acizliğin/edilgenliğin ifadesidir. Toplumlararası ayırım XIX. yüzyıl öncesinde çok uzun süre dini kavramlarla ifade edilir ve kitleler bunlar eşliğinde mobilize edilirken, Batı dünya egemenliğinin tesisi ile birlikte bir dönem ekonomik açıklama biçimleri üzerinden gerçekleşen tanımlar, yeni dönemde eskisinden farklı biçimde mutlak ve bilinmezci dinî/mistik kavramlara dönülerek yapılmaktadır. Her dönem amaca göre başvuru kavramlar değişmekte, toplumlar Batı dünya sistemine dâhil edilmek istendiğinde içinde çatışmaya yönelik unsurla barındıran dini söylemler terk edilmektedir. Yeniden çatışmanın körüklendiği bir dönemde, kıyamet ve mehdi beklentisi içinde komplo teorileri ile bezenmiş eskisinden farklı biçim alarak söz konusu kavramların gündeme getirildiği görülmektedir. Önceki kullanış biçiminde Doğu ve Batı'nın aktörleri belirgin ve örgütlü biçimde dururken günümüzde Doğu'nun savunuculuğu ve koruyuculuğu söz ko-

nusu olmadığında dünyanın taşralaşması ve felaket ideolojileri Doğu'yu dışlamanın ve düşman haline getirmenin, çatışma ortamının ortak zeminini oluşturmaktadırlar. Komplo teorileri, bu noktada tarihin sonu ve kıyamet kavramları ile birlikte aynı çerçevenin elemanları olarak belirlemektedirler.

Din veya giderek onun kadar mutlak olan doğa veya bilimin/teknolojinin imkan ve sorunları üzerinden seçilen belli kavramlarla verili düzen ve çatışmanın mutlaklaşması, karşı cepheyi tasfiyeye ve dolayısıyla kendisinin ve tarihin de ortadan kalkacağı bir kıyamet/felaket ideolojisine dönüştürülmektedir. Tanrı, doğa veya mutlaklaştırılan uzmanca tekniğe dayalı felaketlerin sonunda düzenin sonuna veya yeni başlangıcına gelindiğinde, yine bir başka deyişle uygarlığın/tarihin sonuna gelindiğinde taşralaşmış, birbirine yabancı barbar bir dünya söz konusudur. Karşıt güçler arasında çıkacak büyük çatışma ile kaos içinden zamandan, gerçekten, toplumdan bağımsız yeni bir düzen çıkacaktır. Felaket ideolojilerinin, komplo teorilerinin esas amacı da bu düzenin zeminini hazırlamaktan öteye geçmemektedir. Devletler üstü ve devletlerin de iplerini elinde tutan bu sonsuz -neredeyse Tanrısal/mutlak- güçteki örgütler, küresel doğal afetler, salgınlar, iklim değişiklikleri, uzaydan gelen tehditler, söz konusu müdahaleler karşısında insanoğlunun çabasının da boşunlığını anlatmaktadır. Bunun sonucu geleceksizlik, çaresizlik, kadercilik, boyun eğme biçimine dönüşecek ve toplumsal güçler verili dünya düzeni için bir tehdit olmaktan çıkacaktır. Her küresel tehdit toplum, toplumsallaşma düzeyinde bir acizliği belirtirken düzenin genelleşmesini ve otoritesini artıracaktır. Mutlak otoriterlik ile kaos düzeni arasında çelişki yoktur. Koşullardan bağımsız otoriter ve mutlak bir yapı altında kaotik, küresel barbarlık çerçevesi yeni bir başlangıç için birbirinin koşuludur.

Felaket İdeolojileri ve Antici Karşı Çıkışlar

Komplo teorileri ve kıyamet, felaket ideolojileri toplumun kendi konumuna ve rolüne, kimliğine yabancılaşması, insan olarak dışlanması, aşağılanması ve ezilmesini belirtirken, diğer yandan verili düzen ve otoritenin, muhafazakârlaşmanın, lidere tapınmanın bir ifadesidir. Bütün dünyada küresel muhafazakârlık ve düzen mutlaklaşırken otorite ve şiddetin geniş halk kitleleri içinde popülerleşmesi, çeşitli uygarlıkların ve halkların birbirine karşı düşmanca tutumlarının öne çıkması rastlantı değildir. Olayları açıklayamamanın ama etkilenmenin ve otoriter yönelişin getirdiği edilgenlikle, rıza üretimi ve meşruiyet yanında muhalefet de "üst akıl", "büyük veri", "algı yönetimi" gibi kalıp düşüncelerle açıklanmaktadır. Artık sistemin/

düzenin işleyişi yanında, bu düzene karşı çıkış da görünmez, ulaşılmaz, etkilenmesi mümkün olmayan, karanlık güçlerin, gizli örgütlenmelerin ve faaliyetlerin (terör) sonucu olmaktadır. Verili düzenin işleyişi ve müdahaleler toplumun dışında kendi kendini üreten uzman kadroların bir faaliyetine dönüşmüş, “şebeke”nin denetimi, izleme, gözetleme, yönetme faaliyetine indirgenmiştir.

Komplo teorilerinin veya felaket ideolojisinin popülerleşmesinde toplumların, toplum güçlerinin edilgenliği esastır. Tarihin ve toplumların yönlendirilmesinde, biçimlenmesinde dışardan empoze edilen görüşlere, doğa-üstü, toplum-üstü güçlere özel bir önem verilmiştir. Bu tanımlanamayan güçler komplo teorilerine dayalı popüler dünya görüşlerinin kaynağını oluşturmaktadır. Düzenin işleyişi ve sorunlarıyla ilgili konular ideolojik düzeyde geniş toplum kesimlerini etkilemek amaçlı (bilim disiplini ve toplum örgütlenmesinden uzak) komplo teorilerinin/komplo teorisyenlerinin kendi dili ve jargonu içinde ele alınmakta ve geniş kesimler içinde yaygınlaştırılmaktadır. Bunun için önce toplumun kendi gerçekliği ve kimliğinden kopması, suni bir gerçeklik ve kurguya bağlanması gerekmektedir. İletişim araçları teknolojisine bu açıdan belli görüşlerin oluşturulması, aktarılması ve yaygınlaşmasında özel bir yer verilmektedir. Toplumbilimleri ile birlikte çalışarak çeşitli kitle iletişim araçları kurguya dayalı bir gerçeklik anlayışını sürekli olarak yeniden üretmektedir. İletişim araçlarının sorun ve çözüm olarak gösterilmesi bu nedenledir. Dünyanın bir köye dönüşmesi veya bizim deyişimizle düzen mutlaklaşırken “dünyanın /toplumların taşralaşması” toplumsal bilinç düzeyinde bir geri çekilişi, edilgenliği belirtmektedir. Tarih, coğrafya, toplum ve siyaset bilgisinin güç olmaktan çıkması belli koşulların ürünüdür. Ancak bu yöndeki bilgi ve uygulamaların doğa-üstü, toplum-üstü bir gücün dayanağı olması, koşulların dışında eğip-bükerek kurguya dayalı bir gerçeklik yaratmak için kullanılmasına dayanak olacaktır. Mutlak düşman toplumlar ve coğrafyaların yaratılması, uzmanca bir grubun hazırladığı askeri-siyasi çıkar ve çözüme dayalı proje ve uygulamaların öne çıkması jeopolitik görüşler yanında, komplo teorilerinin de temelini oluşturmaktadır.

Felaket veya komplo teorilerinde belli-belirsiz bir düşman yaratılırken diğer yandan buna karşı edilgen yığınlar ve kaotik bir düzen söz konusudur. Bu dış tehdite veya karanlık güce karşı örgütlü bir mücadele yerine kaotik bir yapı ve insanların değersizleştiği, yığınlaştığı bir ortam vardır. Bunun sonucunda kitleler/toplumlar dünyayı bir örümcek ağı gibi saran “network” veya doğa-üstü güçlere karşı pasifize olurken, kaotik mevcut düzene karşı ancak

marjinal gruplar, onlar da vur/kaç taktiği ile terör eylemleri biçiminde tepki göstereceklerdir. Buna da geniş kitlelerin katılması söz konusu olmadığı gibi bu durum küresel otoriteyi daha mutlaklaştırmakta ve meşrulaştırmaktadır. Yüzyıllar boyunca cephe savaşları şeklinde gerçekleşen sürecin aldığı yeni kaotik biçimde verili/örgütlü otoriter bir dünya düzeni aktörleri karşısında ufukta beliren kıyamete koşuşu hızlandırıcı oyuncular olarak -kelimenin ontolojik biçimine tezat biçiminde kendi iradeleriyle bir kaos ortamının tetikçisi bu asenkron gruplar, her ne kadar düzen karşıtı gibi görünse de küresel barbarlık çağının yardımcı oyuncularındırlar. Bu şekliyle Batı dünya düzeninin muhalifi ve zulme karşı savaşan kişiler, gruplar gibi görünseler de gerçek işlevleri “Tanrı’yı kıyamete zorlayan” kaos düzeninin katalizörleridir.

Verili düzen içinde toplumların, tarihin, koşulların dışlanması, sorun ve çözümden bağımsız bir biçimde çatışma ve şiddetin, otoriterliğin öne çıkmasının bir nedenidir. Esas amaç kitlelerin verili düzen ve otoriteye uyumu, fiili üstünlük altında dengesiz ilişki ve koşullara mahkûm olması ve sinmesidir. Bu nedenle dış güçlerin belirleyiciliğine, güce, şiddete tapınmaya dayalı komplocu militan muhalif söylem hemen sinik bir boyun eğmeye, umutsuzluk ve kabule dönüşmektedir. Komplo teorilerine ortaklıkta gerçekte düzenin işleyişine, çıplak güce ve şiddete bir hayranlık vardır, düzene muhalefet pasif bir biçimde yakınmanın veya güce/şiddete/otoriteye tapmanın ya da onun yerini almanın ötesine geçmemektedir. Geniş kitlelerin komplo teorilere yatkınlığı olaylar konusunda bir bilgi ve açıklama olmaması yanında, verili düzene alternatif bir güç/görüş oluşturamamasından, verili düzeni aşamamasından kaynaklanmaktadır. Verili dünya düzeninin işleyişine karşıt bir güç oluşturulamayınca doğa-üstü, koşullar-üstü olan güce boyun eğmek, tapınma bir avunma, sinme, erteleme ve beklenti de sağlamaktadır. Kapalı kapılar altında alınan kararlar veya “dış güçlerin oyunu” üzerinde bilgi sahibi olduğunu sanmak verili düzen içinde hayal kırıklıkları ve umutsuzlukları örtmektedir.

İktidar ve antici-muhalifleri aynı temeli paylaşmaktadır. Bunlardan biri olan lidere tapınma, kutsama anlayışı bir tür kendine güvensizliğin ve edilgenliğin ürünüdür. Gerçekte geniş kitleler lideri yüceltirken, tartışmasız bir üstünlük ve kutsallık verirken, bir yandan kendi kişiliklerini ve kimliklerini silerken, sorgusuz tapınma anlayışı içinde yığınsal olarak lidere bağlılık gösterirken, diğer yandan bütün yığınsal-teslimiyetleri içinde, mazlum/edilgen görünümüne karşın kendilerine bir üstünlük ve kutsallık vermektedirler. Düzen otoriterleşirken düzene bağlı dünya görülerinin popülerleşmesi bu

nedenledir. Lidere tapınma sorgusuz, yığınsal bir biçimde toplumun kendisini yüceltmeye, kendine tapınmaya ve adamaya dönüşmektedir. Bir başka deyişle kendi dışındaki dünyayı, toplumları düşman olarak ayrıştırmanın, farklılaştırmanın, kendini yüceltmenin ve çatışmanın bir yolu olmaktadır. Bir başka açıdan da toplumun kendini/dış güçleri/lideri kutsallaştırması çözüm düzeyinde darlaşma yanında kişisel kaytarmacılık ve kayıtsızlığın da bir görünümüdür veya sorumluluğa/sorumsuzluğa ortak olmak anlamına gelmektedir. Popüler söylemde kutsal mağduriyet ile kutsal üstünlük ve kin/hınc duygusu birbirini beslemektedir. Bölge devletleri ve halklarının uygarlık birikimleri/mirasına karşıt biçimde, tarih dışında gündeme gelen parçalanmış etnik, dini, cins kimlikleri verili düzenin mutlaklığını sağlarken dünyanın da taşrallaşması anlamına gelmektedir. Küre-yerelleşme ve dünyanın taşrallaşması bilim düzeyinde genel kuramlardan bağımsız komplo teorileri biçiminde yaygınlaştırılırken, verili düzen içinde ortaya çıkan konu ve sorunlar muhalefeti de kapsayacak biçimde uluslararası dar projecilik anlayışı içinde ele alınmaktadır.

Sonuç Yerine: Küresel Barbarlık Düzeni ve Doğu-Batı Çatışması

Mevcut küresel otoritenin kaynağı toplumdan, koşullardan bağımsız dış güce bağlı olmuş olsa bile yine rıza ve meşruiyetin toplumsallaştırılması ile mümkün olmaktadır. Otoriteyi sadece eldeki güce ve güç kullanımına bağlı açıklamak eksik ve yetersiz bir açıklamadır. Mevcut otorite ve düzeni yine güç ile değiştireceğini sanmak da yanıltıcıdır. Bu açıdan başta Sovyetler Birliği olmak üzere çeşitli sosyalizm deneyleri de yeterli deneyimler sunmaktadır. Yine güce dayalı açıklamalar yeni kırımları da peşinen kabul etmenin ötesine geçmemektedir. Bu nedenle güç tapınıcılığının çeşitli biçimleri arasında temelde bir fark yoktur. Otoriteyi gerçekte tanımlı, anlamlı kılan -dış güç bilinmeyince, bağımsız olunca- zorunlu olarak onun gündelik, sıradan toplumsal yaşam içinde yaygınlaşması ve toplumla bütünleşmesidir. Bu yönde sosyolojide hegemonya tartışmaları bir yönü ile aydınlatıcıdır. Ama otoritenin her yerde olduğunu söylemek de yetmemektedir. Otorite siyaset ve iktidarın gücüyle (baskı araçlarıyla) sınırlı değildir ama ondan kopuk da değildir. Bunun tartışılması bile fazladır, bilgiçliktir. Esas açıklanması gereken geniş kitlelerin düzene ve otoriteye kendi isteğiyle angaje olması, ortak olmasıdır. Bunu geniş kitlelerin, insanların düzene kanması, aptallığı ile açıklamak, gerçekte açıklamadan vazgeçmek ve işin kolayına kaçmaktır. Bununla da kalmamaktadır, sorunların çözümünde toplumdan da vazgeçmektir. İçerik kapalı yıkıcı-

ğın, hoyratlık ve bireyciliğin de bir kaynağı budur. Bununla ilgili insan doğası veya psikolojisi gibi açıklamalara başvurmak da sakıncalıdır.

Otoriteyi, iktidarı, buyruk vermeyi-almayı içgüdüsel, insan doğasına bağlamak veya bir takıntı ve bağımlılık hastalığı olarak görmek daha başlangıçta toplumdan, toplumsal kaynaklı açıklamadan vazgeçmedir. Ayrıca sonuçta insan doğası veya psikolojisi (bilinçaltı) değişmeyeceğine göre sorunları çözmek, açmazdan çıkmak da mümkün olmayacaktır. Otorite, itaat, eşitsizlik, sömürü, şiddet doğal ve aşılabilir bir insanlık durumu olarak verili düzenin işleyişinin bir parçasına dönüşecektir. Bu durum daha çok şiddet ve ayrışmanın, düşmanlıkların, hatta barbarlaşmanın da gerekçesi haline gelecektir. Günümüzde iktidar ve güç, şiddet artık öyle insanın gizli kalmış ilkel durumunu veya doğasını araştırmaya dayalı uzmanca bir iş olmanın ötesindedir. Gücün kullanımı açıktır, zorbalık siyaseten meşrudur, korkutmak, sopa göstermek olağanlaşmıştır, toplumlar arasında saygı ve uzlaşma da beklenmemektedir. Siyaset, diplomasi, gelenek bir yana devlet başkanları Twitter'da ergenler gibi atışmaktadır. Ergenlere haksızlık etmemek için haydutlar gibi dersek daha doğru olur. Günümüzde diplomasiden, saygınlıktan, uzlaşmaktan, iknadan vazgeçilmesi, ayrışma ve zorun alenileşmesi verili dünya egemenlik düzeninin kendini genel geçer hale getirmesi yanında dünyayı da bölerek, farklılaştırarak, kültürel sınırları içine hapsedmesi, dünyayı taşralaştırmasının açık görüntüsüdür.

Mevcut dünya egemenlik düzeni işleyişi sırasında geniş kitleleri bir tehdit olarak görmediği için sorunları verili ilişkiler içinde ele alarak zor ve güçle etkili olmaya çalışmaktadır. Dünyanın kıyamete veya barbarlığa zorlanması tarih-üstü, koşullar üstü bir egemenlik anlayışına dayanak olması içindir. Doğu-Batı farklılaşması ve çatışması böyle bir yöntem ile uygarlıkları tahrip ederek, tarihi zorlayarak dışına çıkılarak aşılmaya çalışılmaktadır. Sonuçta ortaya çıkan düzen bir aşama veya sıçramaya, insanın birlik ve dayanışmasına, geleceğine yönelik değildir. Doğu-Batı çatışmasında bir aşama, sıçrama olmadan tarihin sonlandırılmasıyla verili dünya egemenliği daha çok pekişmektedir. Verili düzen Doğu veya Batı ayrımı söz konusu olmadan tüm insanlığın başına bela olmaktadır. Bu durum Doğu-Batı çatışmasının ve her türlü farklılaşmanın aşılmasını artık acil ve gündelik bir sorun haline getirmektedir. Bu anlamda bizler hala aynı yerdeyiz. Nerdeyse yarım yüzyıldan fazla bir zaman diliminde savunduğumuz görüşlerin çözümsüz olarak doğrulanması, Doğu-Batı çatışmasının çözülememesi giderek tarafların birbirini ve insanlığın, uygarlığın tahribatına dönüşmüştür. Bu çatışmaya katılarak

pay almaya çalışmak ve verili dünya düzeniyle ortaklık etmek de hiçbir çıkarımız yoktur. Tüm insanlığında çıkarı yoktur. Yıllarca Doğu-Batı çatışması görüşünü savunduk. Meselemiz elbette Doğu-Batı çatışmasını mutlaklaştırmak değildir, aşmaktır. Doğu-Batı çatışması görüşünün bugünkü görünümünü savunmak, bunun içinde dar toplum çıkarları temelinde saf tutmak veya inkâr etmek yerine yeni bir dünyanın alternatifi haline dönüştürmek, aşmak gereklidir ve bu yine bizim elimizdedir. Doğu-Batı çatışması görüşünün artık aşılmasını günümüz yeni koşulları içinde yeniden tartışmak ve görüşlerimizi yeni sorunlar karşısında sınamak, geliştirmek gerekmektedir.